

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Циклова комісія професійної та практичної підготовки
спеціальність «Дошкільна освіта»

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»
освітньо-професійний ступінь «Фаховий молодший бакалавр»**

Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»
Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Освітня кваліфікація : Фаховий молодший бакалавр з дошкільної освіти

Затверджено на засіданні циклової комісії
Протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Спеціальна психологія
Викладач (-і)	Баранецька Зоряна Михайлівна
Контактний телефон викладача	0971947641
E-mail викладача	zoriana.baranetska@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	Згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Предметом вивчення навчальної дисципліни Спеціальна психологія як галузі наукового пізнання є діти з проблемами в розвитку та закономірності їх навчання і виховання.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою вивчення навчальної дисципліни є: систематизувати знання з спеціальної психології; формування у студентів знань про психологічні особливості дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності, які можуть бути залученими до навчання та виховання в системі освіти та організації й надання їм психолого-педагогічної допомоги в ході освітнього процесу. Цілями вивчення дисципліни є: ■ засвоєння базових понять, що відображають зміст спеціальної психології; ■ освоєння студентами знань відносно аналізу закономірностей розладу психіки, зокрема змін особистості людини з порушеннями; ■ сформувані у здобувачів освіти уявлення про закономірності розладу психічної діяльності і властивостей особистості порівняно із закономірностями формування і протікання психічних процесів у нормі; ■ набуття навичок застосовувати знання з спеціальної психології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, практично використовувати набуті знання у подальшій професійній діяльності, в різних життєвих ситуаціях; ■ формувати позитивне та гуманне ставлення до осіб з особливими освітніми потребами.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
ІК1. Здатність: - вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти; - нести відповідальність за результати своєї діяльності; - здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях ЗК3 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК7 Здійснення безпечної діяльності. СК1 Здатність до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі. СК6 Здатність до розвитку психічно-емоційної сфери особистості дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.	

СК13 Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах.

СК15 Здатність до міжособистісної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

РН1 Упорядковувати універсальне, розвивальне середовище у групах раннього та дошкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини.

РН2 Планувати та організовувати освітній процес з урахуванням: принципів здоров'язбереження, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії; вікових і індивідуальних можливостей дітей раннього і передшкільного віку, дітей з особливими потребами складати прогнози щодо її ефективності.

РН3 Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їх вікових особливостей.

РН11 Мати навички збереження та зміцнення психічного, фізичного та соціального здоров'я, попередження та протидії булінгу, формування навичок здорового способу життя у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН12 Здійснювати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу закладу дошкільної освіти на засадах етики професійного спілкування та оцінювати результативність педагогічної взаємодії.

РН18 Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку в нормі, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими потребами; володіти технологіями дошкільної інклюзивної освіти.

РН20 Забезпечувати формування наскрізних умінь особистості дитини в різних видах діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	10
семінарські, практичні заняття	20
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
8	012 Дошкільна освіта	4-й	Вибіркова

Тематика навчальної дисципліни

Тема			
	Лекції	практичні заняття	самостійна робота
Тема 1. Спеціальна психологія як наука. Дефект розвитку та його структура.	2	2	4
Тема 2. Основні закономірності психічного розвитку у дитинстві.	2	2	4
Тема 3. Психологія дітей із слуховими та зоровими порушеннями.	2	2	6
Тема 4. Психологія дітей з розладами спектру аутизму (РАС).	2	2	4
Тема 5. Невроз та неврозоподібні стани. Порушення психічних процесів.	2	2	6

Тема 6. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР).		2	6
Тема 7. Психологія дітей із порушеннями мовлення.		2	6
Тема 8. Психологія дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.		2	6
Тема 9. Психологічні особливості дітей з синдромом Дауна.		2	6
Тема 10. Синдром дефіциту уваги та гіперактивності СДУ/СДУГ.		2	6
Тема 11. Депресія у дитячому віці.			6
6. Система оцінювання курсу			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Вид контролю – залік Максимальна кількість балів – 100. Практичні заняття – 25 балів, Контрольна робота – 15 балів; Самостійна робота / індивідуальне/творче завдання – 10 балів. Залік – 50 балів		
Вимоги до письмової роботи	Контрольна робота – 15 балів. Самостійна робота – 10 балів.		
Семінарські, практичні заняття	Максимальна оцінка – 25 балів.		
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань		
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік Форма здачі – комбінована (усна, письмова).		
7. Політика навчальної дисципліни			

1. *Письмові роботи* виконуються відповідно до тематики лекцій, зазначених у силабусі.
2. *Академічна доброчесність*. Викладання навчальної дисципліни та взаємодія із здобувачем освіти ґрунтуються на основі положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів освіти та педагогічних працівників: Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Ознайомитися з цими положеннями та документами можна за посиланням <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.
3. *Відвідування занять*. Пропуски практичних занять відпрацьовуються. Здобувач освіти зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 309 від 19 травня 2023 р.).
Порядок та організація контролю знань здобувачів фахової передвищої освіти визначаються «Положенням про організацію освітнього процесу у Відокремленому структурному підрозділі «Івано-Франківський фаховий коледж Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», введеного в дію наказом ректора від 13 жовтня 2023 р. № 830 <https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2023/10/redaktsiia-polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-u-vidokremlenomu-strukturnomu-pidrozdi-1.pdf>
4. *Неформальна освіта*. Результати неформальної освіти зараховується згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Основна:

1. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс: підручник. Київ: Сварог. 2020. – 388с.
2. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Укладачі Н.В. Засеркова, А.О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
3. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивне навчання: вибір батьків [Текст] / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. – Київ: Літера ЛТД, 2019. – 56 с.
5. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 304 с.
6. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Астон, 2020. – 176 с.
7. Навчально-методичний посібник «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ». Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. Київ: Видавнича група «Атопол», 2018. – 100 с.
8. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник. Вип. 12 / [редкол.: В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Т. П. Вісковатова та ін. ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєва] ; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. – Київ, 2017. – 184 с.
9. Основи інклюзивної освіти: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020 - 96 с.

10. Пахомова Н.Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія: URL: https://pidru4niki.com/82747/psihologiya/spetsialna_psihologiya.
11. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями [Текст] / О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко та ін. - Харків: Ранок, 2020. - 256 с.

Додаткова

1. Войтко В.В. Психолого-педагогічний супровід дітей з вадами зору: методичний посібник. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2017. 80 с.
2. Дивнич Л. Соціалізація дитини з особливими потребами: соціально-педагогічна діяльність як спосіб супроводження процесу соціалізації / Л. Дивнич // Соціальний педагог. – 2018. – №12. – С. 7–10.
3. Дмитренко К. А. Працюємо з «особливою» дитиною у «звичайній» школі. К. А. Дмитренко, М. В. Коновалова, О. П. Семиволос. Х.: ВГ «Основа», 2018. 120 с.
4. Жилка О. Основні правила етичного спілкування з людьми з особливими потребами: година спілкування з елементами тренінгу для учнів 5-го класу / О. І. Жилка // Шкільному психологу. – 2019. – № 1. – С. 22–25.
5. Казачінер О. С. Інклюзивна освіта в англomовних країнах. Харків: Вид. група «Основа», 2018. 79 с.
6. Когутяк Н.М. Психологія аутичної дитини: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 285 с.
7. Когутяк Н.М., Мицько В.М. Поведінкові індикатори уваги до емоцій у дітей із розладами спектру аутизму. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, червень 2020. №11. С. 126 – 130.
8. Логопедія. Підручник. / за ред. М.К. Шеремет. Київ, 2015. – 776 с.
9. Мицько В.М., Безп'ята М.М. Психолого-педагогічні умови упровадження інклюзивного навчання в діяльність закладу дошкільної освіти // Теорія і практика сучасної психології: Збірник наукових праць. Випуск № 1. Том 3. – Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2020. – С. 153-156.
10. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом: [посібник] / НАПН України, Ін-т спец. педагогіки ; І. Сухіна, І. Риндер, Т. Скрипник ; за ред. І. В. Сухіної. – Київ ; Чернівці : Букрек, 2017. – 192 с.
11. Співпереживання - основа взаємодії при аутизмі: формування раннього афективного досвіду дітей / В. Калашник // Дефектолог. – 2019. – №4. – С. 4–9.
12. Тихонова, К. С. Труднощі навчання: дислексія, дисграфія, диспраксія, дискалькулія [Текст] / К. С. Тихонова. - Харків: Ранок, 2020. - 152 с.
13. Тишковець О. Психоемоційні розлади в дітей із СДУГ : причини, діагностика, терапія / О. Тишковець // Дефектолог. – 2019. – № 4. – С. 10–16.
14. Чеботарьова О. В. Дитина із синдромом Дауна [Текст] / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко. Київ: Літера ЛТД, 2019. – 48 с.
15. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.
16. Ярмола, Н. А. Діти дощу. Діти з розладом аутистичного спектра [Текст] / Н. А. Ярмола. - Харків : "Ранок", ВГ "Кенгуру", 2020. - 32 с.

Основні нормативно-правові документи:

17. Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. URL: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату>

Інформаційні ресурси:

1. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.)
[Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal>
2. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>
3. Наукова бібліотека Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.
Режим доступу: URL <http://lib.pnu.edu.ua/>

Викладач

Зоряна БАРАНЕЦЬКА